

MARTIN BECK MATUŠTÍK

**CO JE SLYŠET
Z MLČENÍ**

**NÁPRAVA NAPŘÍČ
GENERACEMI**

© 2012 by Martin Beck Matušík
beranariesgallery.smugmug.com

CO JE SLYŠET Z MLČENÍ

MARTIN BECK MATUŠTÍK

CO JE SLYŠET Z MLČENÍ
NÁPRAVA NAPŘÍČ GENERACEMI

New Critical Theory

KUD Apokalipsa

Český překlad, *Co je slyšet z mlčení: Náprava napříč generacemi*
prekladatelna.cz

Copyright © 2018 by Martin Beck Matušík

New Critical Theory

newcriticaltheory.com

&

KUD Apokalipsa

www.kierkegaard-institute.si

Z anglického originálu, Martin Beck Matušík, *Out of Silence: Repair across Generations*, New Critical Theory, 2015.

ISBN 978-0-9883732-1-1

LCCN 2014909735

Titulní fotografie a ilustrace z archivu autora.

Obálka a příprava elektronické knihy Milan Vilímek Jihlavský

www.eknihy-ebook.cz

Snažil jsem se oživit události, místa a rozhovory podle mých vlastních vzpomínek. Uvědomuji si, že moje vzpomínky na události a lidi, popsané v této knize, mohou být mylné a že mohou být všechny zkesleny během času a tvůrčí fantazií. Za účelem ochrany soukromí a anonymity některých jednotlivců jsem změnil jejich jména a některé identifikační údaje, jako jsou fyzické rysy, povolání a místa bydliště.

Všechna práva jsou vyhrazena. Žádná část knihy (texty, fotografie) nesmí být kopírována v žádné podobě nebo jinak reprodukována bez výslovné souhlasu vydavatele či autora.

Library of Congress Cataloging-in-Publication Data

Matušík, Martin Joseph Beck, 1957–

Co je slyšet z mlčení: Náprava napříč generacemi

/ Martin Beck Matušík. p. cm.

Includes bibliographical references and illustrations.

ISBN 978-0-9883732-2-8 (paperback)

ISBN 978-0-9883732-1-1 (paperback)

ISBN 978-0-9883732-3-5 (electronic pdf)

ISBN 978-0-9883732-4-2 (electronic epub)

ISBN 978-0-9883732-5-9 (electronic mobi)

Library of Congress Control Number: (paperback): 2017900170

New Critical Theory, Phoenix, AZ

KUD Apokalipsa, Ljubljana, Slovenia

„Filosoficky bohaté memoáry muže spojujícího se se svým židovským dědictvím, které objevil až později v životě. Matuščík (filozofické a religionistické studie/Arizonská státní univerzita) se narodil na Slovensku v roce 1957 a osiřel ve věku 14 let. Později podepsal dokument s názvem Charta 77 jako vyjádření vzdoru vůči komunistickému autoritářství, uprchl z Československa a nakonec se usadil ve Spojených státech jako respektovaný akademik. Přesto ho nic z toho plně nepřipravilo na zprávu, kterou obdržel v roce 1997 a která kompletně změnila jeho smysl identity. Zatímco žil v Chicagu, přišly mu dva dopisy od australských příbuzných, které odhalily jeho židovský původ – velký kus rodinné genealogie, který byla jeho matka odhodlána před ním zatajit. Nikdy s ním nemluvila o hrůzách holokaustu, když vyrůstal, a tak nevěděl, že rodina jeho matky byla zničena nacistickým násilím. O patnáct let později, po pečlivém pátrání po své nevyřčené historii, objevil důvody úmyslného mlčení jeho matky.

Protože byl zbaven plného vnímání své minulosti, tyto memoáry jsou neobvyklým cvičením v „post-paměti“, jak se autor pokouší postupně odhalit osobní historii, kterou nikdy nezažil. Matuščík, známý profesor filozofie a autor šesti akademických knih, vkládá své osobní pátrání do kontextu světových dějin a rozebírá nepříjemnou situaci Židů a globální konflikt proti tyranii, který poznamenal 20. století. Jeho přemítání jsou často hluboce filozofická a literární a pokrývají impozantní šíři témat od Platóna k Pink Floyd. To vše má za následek velmi variabilní dílo, které odolává snadné kategorizaci – je to komplexní amalgám osobního a historického hledání, které on sám nazývá svou „filozoficko-politickou výpravou“. Próza se může zdát vzletně poetická, ale i hutná. Nicméně jeho pokus zachránit sám sebe od „generační slepoty“ je jak intelektuálně stimulující tak

i hluboce dojímavý. „Hanba je nepřiznané trauma toho, kdo přežil,“ píše. „Trauma mé matky mě zatížilo pocitem viny její generace a mým vlastním pocitem viny přeživšího. Trpěl jsem kvůli jejím nezaceleným ranám, i když jsem přežil její traumatizované mlčení.“ Důležité zkoumání toho, co to znamená objevovat sám sebe a získat pocit, že někam patříme.

**Kirkus Indie Review, Kirkus Media LLC,
6411 Burleson Rd., Austin, TX 78744**

„Čo a kto dnes zastaví resentimenty na éru tých dvoch zverských režimov? Príbehy našich otcov a dedov? Môj chabý optimizmus nedávno v jednom rozhovore spochybnil Karel Schwarzenberg, knieža, politik a múdry pán: „Životní zkušenost se nedědí, nejde předat další generaci. Předsudky ano.“ Áno, ale životné príbehy akým je niekoľkogeneračná skutočná dráma, Out of Silence, od Dr. Matuščíka, zanechávajú stopy. Podaktoré aj viditeľné. Akurát ich netreba ukladať do kredencov inštitúcií.“

Fedor Gál, Ph.D., autor, publicista, filmový dokumentarista
www.kratkadoluhacesta.cz, spoluzakladateľ a predseda hnutia,
Verejnosc' Proti Nasiliu, ktoré v roku 1989 viedlo k pádu komunizmu na Slovensku; narodil sa ku koncu vojny v koncentračnom tábore Terezín

„Opravit něco znamená složit zpátky dohromady to, co bylo roztrhané na kusy. Tyto palčivé memoáry spojují vizuální a zvukové, čichové a gastronomické podněty, minulost a současnost, a hledají etický smysl života jako odkrývání duchovní hloubky etické zodpovědnosti. Jako hlavní kritický teoretik filozofie a náboženství, Matušík pokládá otázku, jak se někdo stává Židem, a tato otázka, jak prozrazuje prostřednictvím komplikovaného vztahu k matce, prostřednictvím matky, jeho širší rodiny a širšího židovského národa, se stává otázkou společenské sebekritiky. Od šoa ke komunistickému Československu k postkomunistické východní Evropě až po velmi lidské a často přehlížené dimenze toho, jak se jednotla komunity oddělují a smiřují. Kniha „Co je slyšet z mlčení“ je silně odhalující, dojemně britký a odvážně osvobozující portrét.“

Lewis R. Gordon, profesor filosofie, africana studií a judaistiky, UCONN-Storrs; hostujícím profesorem Univerzity Nelsona Mandely, Rhodes Univerzity, Jihoafrická republika; a předseda EuroPhilosophy, Université Toulouse Jean Jaurès, Francie

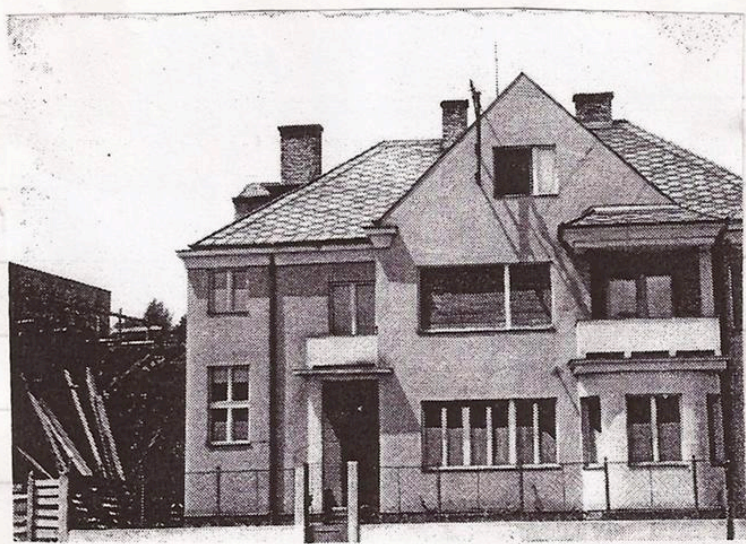
„Vyprávění Martina Becka Matušíka o objevu dvou tajemství jeho matky je dech beroucí. První tajemství – že je Žid – neodvolatelně změnil jeho život. Druhé tajemství týkající se důvodů, proč jeho matka skrývala své židovské kořeny, tento židovský původ a jeho objevování nenapravitelně zkomplikuje. Kniha vypráví jeho osobní historii od objevení prvního tajemství v létě 1997 k odhalení druhého na jaře roku 2012 a zůstane svědectvím pro všechny z nás, kteří žijí ve stínu nějaké katastrofy, tedy pro ty, kdo zápasí se svými posmrtnými nebo Lazarskými rozměry, což vlastně znamená, že je určena nám všem.“

**Sandor Goodhart, profesor angličtiny a židovských studií,
Purdue universitě**

V roce 1938 žilo na Slovensku 89 000 Židů. Od 25. března do 20. října 1942 bylo Slovensko jedním z prvních nacistických satelitních států, které pozatýkaly a deportovaly asi 57 628 Židů, zaplatily Německu pět set říšských marek za každého Žida a dodaly padesát sedm vlakových transportů s dobytčími vozy zdarma.^[1] Po porážce slovenských partyzánů, mezi srpnem 1944 a březnem 1945, Němci převzali na Slovensku provádění „Konečného řešení“ a deportovali 12 306 slovenských Židů v jedenácti transportech. V rámci šoa bylo zabito více než 71 000 slovenských Židů: z Židů deportovaných v roce 1942 bylo zavražděno 57 553; z Židů deportovaných od roku 1944 do roku 1945 zahynulo přibližně osm tisíc; zhruba osm tisíc Židů uprchlo ze Slovenska do Maďarska v roce 1942, a z těch, kteří uprchli zpět v roce 1944 a byli vyhoštěni, se nevrátili dva tisíce. Na Slovensku bylo zabito tři tisíce pět set Židů. Z 1566 Židů, kteří bojovali ve Slovenském národním povstání v roce 1944, bylo zabito 269. Moje matka, strýček a jejich rodiče přežili deportace, zabíjení i porážku partyzánů v Tatrách a byli to jediní Židé, kteří se vrátili do slovenské vesnice Myjava v roce 1945. Narodil jsem se na Slovensku v době studené války a jako dítě jsem nevěděl nic o své širší židovské rodině ani o svých nejistých počátcích uprostřed zkázy a přežití.

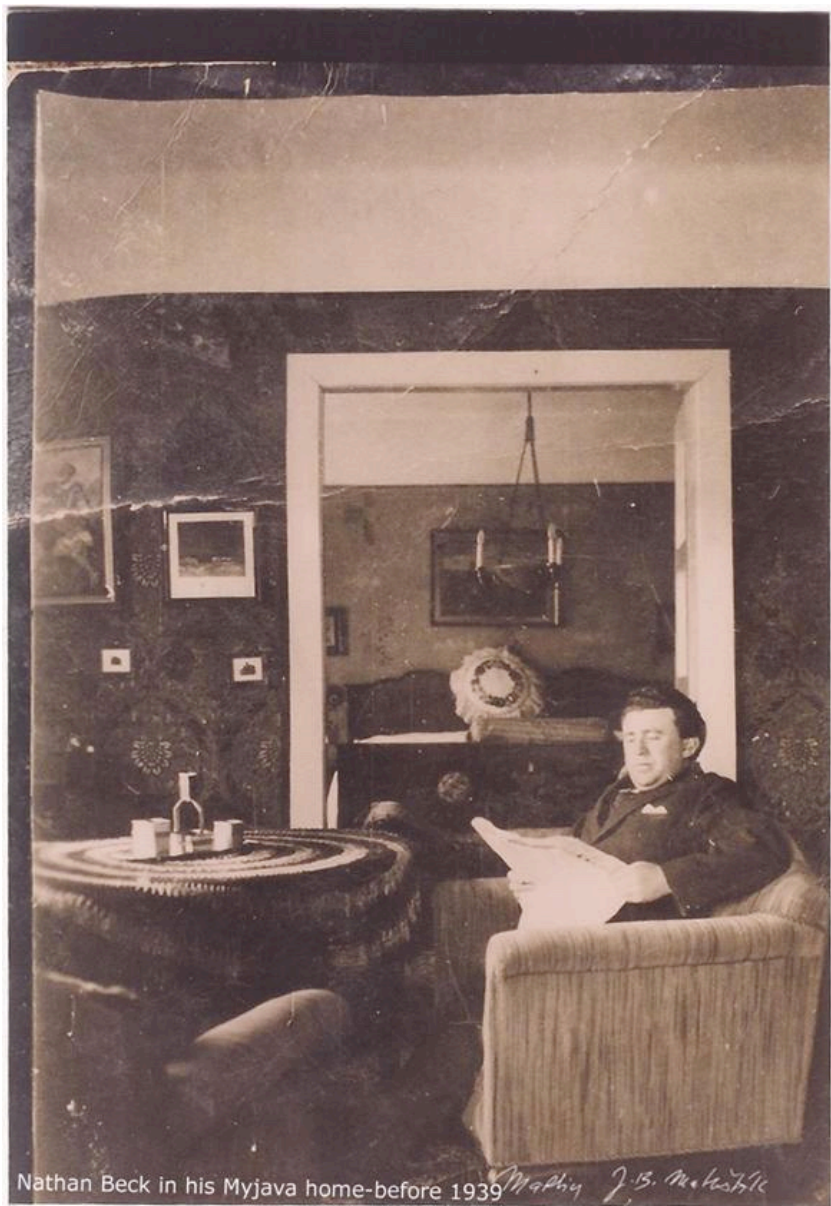
Toto je příběh, jak si představuji, že mi ho má matka mohla jednoho dne vyprávět.

[1] www.deathcamps.org/reinhard/slovakia%20transports.html

Náš dom, náš hrad.
Celé prázemí je otvora veľké
ordinácia a čatárňa.

1. „Náš dům, náš hrad“: „Beckov“ před 1939

Nathan Beck in his Myjava home-before 1939

2. Nathan Beck v jeho domácí kanceláři před 1939

3. Magda Becková ve hře Purim v Novém Městě nad Váhom;
3. března 1942

Autor čtenáři

Narodil jsem se s nutkavou, ale neuskutečnitelnou touhou napravit nenapravitelné a stal jsem se dítětem lidí, kteří přežili holokaust, když jsem ve svých čtyřiceti letech zjistil, že někteří z mých rodinných příslušníků zahynuli v Osvětimi-Birkenau a některým přeživším příbuzným se podařilo opustit Československo v roce 1946. Socialistická a kapitalistická reakce na šoa definuje dvě křídla mé přeživší židovské rodiny: ti, kteří zůstali v Československu, a ti, kteří našli útočiště v Izraeli nebo v Austrálii v roce 1946. Obě tyto skupiny jsou mikrokosmem napětí dvacátého století mezi sekulární a duchovní vizí toho, co představuje „lepší svět.“ Moje matka se hrdě hlásila ke svým vazbám na slovenské a sovětské komunisty, ale na rozdíl od svých přeživších australských a izraelských příbuzných odřízla jakékoliv spojení s našimi židovskými kořeny. Zatímco ona snila o příchodu socialismu, její rodina v Sydney se oddala svobodnému podnikání. Matčino mlčení o holokaustu vypovídá o její skryté touze ochránit mě před újmou.

Žil jsem dvacet let v Československu a dalších dvacet let v Americe, než jsem se napil z prvního tajemství mé matky: jejího skrývání našich židovských kořenů. Trvalo dalších patnáct let, než jsem objevil druhé matčino tajemství – její tajné osobní důvody, proč skrývala náš židovský původ. V roce 2012 jsem konečně našel klíč k příběhu mé matky, uložený v krabicích od bot plných veřejných i rodinných tajemství. Byl to klíč, kterým zamknula morální a duchovní šedé zóny svého vlastního přežití. Stejně jako v železné krabičce Heleny Epsteinové plné věcí,

o kterých se nemluví,^[2] matčiny archivy a posmrtné vzpomínky zahalují mnohá mlčení. Odemknout povahu traumatických tajemství je první úkol, ale klíče k životu nemusí být nutně zanechány jako osobní nebo skupinové dědictví. Zvu čtenáře a posluchače mého příběhu, aby mě doprovodili na této objevné cestě, abychom mohli zkopírovat novou sadu klíčů, které můžeme předat dál poté, co odemkneme to nejlepší i nejhorší v sobě. Schopnost opravit rozbité světy a probudit se z nevědomosti je vlastní všem, kteří naslouchají mlčení, odmlkám a mollovým tónům utrpení jako vyjádření naděje. Každá generace žije dál tím, že promění naději na důvody k životu.

Ukradl jsem svou monografii z příběhu o rabínovi, který prý s sebou nosil dva kusy papíru. Jeden kus papíru obsahuje zprávu z budoucnosti; druhý varuje, že pokrok se vynořuje z popela historie. Možná, že mi někdo dal obě rabínovy zprávy do kapsy jako transgenerační fragmenty paměti. Moje karmické nutkání napravit nenapravitelné odhaluje Janusovu tvář vzkříšení a popela. Doufám, že nějaký autor memoárů, editor, literární agent nebo buddha ukradne, přetvoří a převypráví můj midraš tam, kde neodpuštělná nenáprava, dlouho zahalená v mlčení, narušuje mnemotechnické stopy. Člověk musí mít radost, když osvícené a osvobozené vnímající bytosti soucitně ožíví a převypráví naši otevřenou budoucnost.

V Kathmandu, Nepál, 7. prosince 2014

[2] Helen Epstein, *Children of the Holocaust: Conversations with Sons and Daughters of Survivors* (New York, Penguin Books: 1988). Epsteinová otevírá svůj příběh o holokaustu: „Po mnoho let to leželo v železné bedně pohřbené tak hluboko ve mně, že jsem si nikdy nebyla jistá, co to je.“

Předmluva k českému překladu

Knihu jsem uvedl do českého prostředí 21. června, 2016 na půdě Židovského muzea v Praze na pozvání Marie Hoškové, psychoanalytičce věnující se práci s druhou generací dětí rodičů, co přežili šoa. Byla také dlouholetou duchovní přítelkyní z raných školských dob, a posléze znala můj příběh z našich osobních rozhovorů, které jsme po pádu železné opony vedli jednou ročně někde v pražském sklípku u lahve červeného. Den před přednáškou jsem s Maryškou mluvil u ní v terapeutické pracovně na Žižkově, byla doma z nemocnice. A i když to setkávání mohlo být naposledy každý rok, v tom okamžiku jsme to tušili oba, i tak odešla příliš náhle o několik týdnů později. Pani Helena Klímová, která s Marií pracovala na stejné problematice jako terapeutka ale i autorka, mne uvedla různorodému publiku, kam přišli lidé sdílející otázky, jež si tato kniha klade, ale i mnozí, kteří mne znali z mládí či po roce 1989 jako kolegu.

Protože jsem se pohyboval od roku 1977 v cizině, můj text byl přeložen z anglického originálu profesionálem. Původní české a slovenské dokumenty citovány v knize jsem ponechal beze změny. Určité části jsem zkrátil a uvedl vhodněji pro českého čtenáře. Již v anglické publikaci paměti jsem pozmněnil některá jména či osobní situace, abych tak ochránil soukromí lidí, kteří ještě svůj život dotváří. O sobě a tom hlavním příběhu, který mi matka nikdy nevyprávěla jsem se již snažil psát bez vnitřní cenzury či strachu, před tím, kam mne cesta napříč generačnímu mlčení dovede. Ta nutková, ale neuskutečnitelná touha napravit nenapravitelné také znamená, že můj příběh bylo třeba dovypřát v češtině mého otce a slovenčině mé matky i jejího bratra, strýce Ernesta, jehož osobní dopisy, *SPOMIENKY NA ŽIVOT:*

1931-1945, zde vychází v originále poprvé. Přenechávám své paměti všem, kteří potřebují bezpečná místa a čas příběhů o nápravě nenapravitelného, tam někde, kde je nutno naslouchat tomu, co či koho je slyšet z mlčení.

V Chiang Mai, Thajsko, 21. srpna 2017

1

Ezechiel píše ze Sydney

| 1787

| 1997-1998

| Dnes

Objevuji svou přeživší židovskou rodinu v Austrálii.

Příběh začíná v Chicagu v létě roku 1997. Obdržel jsem dva dopisy od mých ztracených příbuzných ze Sydney, které jsem ani nevěděl, že vůbec mám. Moji australští příbuzní pochází z matčiny strany, z židovské rodiny ze Slovenska. Tato dramatická scéna je záchytným bodem celé historie, ke které se vracím, jak odhaluji minulost před mým narozením a vytvářím svou budoucnost po tomto objevu. Vzkříšení a popel jsou dvě tváře Ezechiela píšíciho ze Sydney.

Rány a jejich napravení: Úvodní scény (1997–1998)

Dostávám neobvyklý dopis. Moje kudrnatá ofina vlaje ve východním vánku, který přichází arkýřem od jezera Michigan. Jakmile otevřu první obálku letecké pošty, oči mi padnou na velký dub před naším šestipokojovým bytem z červených cihel v Chicagu. Projdu dlouhou chodbou pod střešními okny, kterými prosvítá nebe, do naší ložnice, pak kolem stěn obestavěných mými knihovnamí a kolem pohovky pro hosty u dlouhého francouzského jídelního stolu do útulné kanceláře v zadní části bytu. Mou pozornost na chvíli upoutají suché dubové listy prudce se třesoucí v očekávání babího léta. Slabě teplé slunce září nafialovělým soumrakem. Ztrácím se v myšlenkách, daleko od mých Habermasových přednášek pro Purdue univerzitu.

Ve čtyřiceti se napíju prvního tajemství mé matky: náš židovský původ. Pak uplyne ještě dalších patnáct let, než odeknu druhé matčino tajemství: její výjimečné důvody pro skrývání našich židovských kořenů.

Před několika měsíci jsem se v rodné obci mé matky Myjavě dozvěděl, že někteří z mých příbuzných se naučili vyrábět boty a odešli do Austrálie dlouho před mým narozením, a tak jsem začal psát dopisy židovským organizacím; hledám v telefonních seznamech Sydney, Melbourne a Perthu továrny na boty; a posílám dotazy na mně známá jména registrům manželství a pohřbů. Vyvěšuji kybernetická upozornění na australských internetových stránkách, kontaktuji LISTSERVery genealogických skupin a prohledávám záznamy Červeného kříže, jestli nenajdu jména přeživších slovenských Židů, kteří by mohli znát mé příbuzné ze své rodné vesnice. Netrpělivě vytahuji první složený